

Με ένα κατατοπιστικό σημείωμα του μεταφραστή Αιμίλιου Χουρμούζιου, γεννημένου, το 1904 στην Λεμεσό, αλλά από τα 21 του χρόνια στην Ελλάδα, ξεκινά η ελληνική έκδοση του '59. Την εποχή εκείνη είναι διευθυντής Σύνταξης της εφημερίδας «Καθημερινή», θέση που κράτησε μέχρι το '67, όταν η εκδότρια [Ελένη Βλάχου](#) αποφάσισε να κλείσει το εκδοτικό της συγκρότημα, ευθύς μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα. The

Δύσκολο το μεταφραστικό του έργο, λόγω της ιδιομορφίας του λόγου του. τοίπολυγραφοτάτου και κοσμογυρισμένου Βρετανού συγγραφέα. Επιπροσθέτως με μια σειρά σημειώσεων και επεξηγήσεων πλουτίζει την ελληνική έκδοση με σειρά πληροφοριών.

Ιδιαίτερη περίπτωση ο L.D. ο οποίος, έχοντας ήδη ζήσει, στην Κέρκυρα, στο Παρίσι, στη Ρόδο, στην Κόρντομπα, στο Κάιρο και στο Βελιγράδι, εγκαθίσταται το 1953, στην Κύπρο. Εκεί, δίδαξε αγγλική λογοτεχνία στο Πανκυπριακό Γυμνάσιο, ενώ αργότερα ανέλαβε τις δημόσιες σχέσεις της Βρετανικής κυβέρνησης. Όταν κορυφώνονταν ο ένοπλος αγώνας της E.O.K.A για Ένωση με την Ελλάδα, αποχώρησε από το νησί. Ο Durrell βρέθηκε σε αυτή την μετάβαση, όταν από έναν ειρηνικό φτωχό τόπο, μεταμορφωνόταν σε ένα πεδίο βίαιης αιματηρής διαμάχης.

Όταν ολοκληρώθηκε ο επαγγελματικός του κύκλος στο νησί, έγραψε τις εντυπώσεις του, όπου περιγράφει αυτό ακριβώς το πέρασμα, τις τόσο δραματικές αλλαγές, κερδίζοντας μάλιστα το '57, το λογοτεχνικό βραβείο Daff Cooper. Ο τίτλος Bitter Lemons (Πικρολέμονα), είναι τόσο ταιριαστός με το περιεχόμενο, καθώς ξεκινά με λυρικές, γλυκές περιγραφές και ολοκληρώνει με καταθλιπτικές, πικρές εικόνες.

Το περιεχόμενό του, και όχι το ύφος του, έχει αρκετά κοινά σημεία, με την σχεδόν παράλληλη μεγαλειώδη δουλειά, του Δημήτρη Χατζή στο Τέλος της μικρής μας πόλης. Υπάρχει, δηλαδή, η ίδια καταγραφή του παλιού που σβήνει μέσα στο καινούργιο, χωρίς κανένα σημάδι αισιοδοξίας.

Έχουν ενδιαφέρον κάποιες παρατηρήσεις που σαν να έρχονται πολύ – πολύ νωρίς. Όπως: «... ένα γεωργικό νησί που αστικοποιήθηκε πολύ σύντομα, προτού προφτάσουν οι κάτοικοί της ν' αποφασίσουν πραγματικά τι άξιζε να διατηρήσουν από τις συνήθειες και το περιβάλλον τους... ... ο χωριάτης γινόταν ήδη περίεργο λείψανο ενός λησμονημένου τρόπου ζωής. Λευκό ψωμί και λευκά κολλάρα» (σ.36)

Για τον λόγο που οι Βρετανοί βρίσκονταν στην Κύπρο: «το απόλυτα σεβαστό πάθος για λιακάδα και για χαμηλό φόρο εισοδήματος» (σ.38)

Για το πως αφοπλίζεις έναν Έλληνα. «δεν έχεις παρά να τον φιλήσεις» (σ.94)

Για την ταξική διαστρωμάτωση: «Δεν υπήρχε κανένα ταξικό αίσθημα ο γιός του Αντρέα με τα μπαλωμένα του ρούχα καθόταν δίπλα στο γιό του κ. Μαγκλή, του εκατομμυριούχου μου, και ήταν στενοί φίλοι. Αλλ' από την άποψη αυτή οι Έλληνες ήσαν οι μεγαλύτεροι δημοκράτες του κόσμου». (σ.149)

Και σιγά – σιγά, αρχίζει να ξετυλίγει το πολιτικό κουβάρι. «...συνάντησα το ίδιο ρεύμα κοινής γνώμης που ταλαντεύονταν μεταξύ αντιβρεταννικής αδιαλλαξίας και της παλιάς αξερρίζωτης αγάπης για τον μυθικό Βρετανό φιλελεύθερο, που δεν ήταν δυνατόν παρά να επιδοκιμάζει την Ένωση ως ιδέα» (σ.154)

Εκφράζει με εύστοχο τρόπο, την Αγγλική ματιά για την Ένωση: «Η ελληνική ζωή ήταν η ζωή ενός λιπόσαρκου λύκου, που δεν παρείχε ασφάλεια ή υλικά ωφελήματα. Ασταθής σε διακυβέρνηση, σπαρασσόμενη από τις διακυμάνσεις της φτώχειας και των εγωιστικών

τάσεων, τρομαχτικά ανασφαλής. Πως είναι δυνατόν οι Κύπριοι να ζητούν ένωση με την Ελλάδα; Αναρωτιόντουσαν οι Άγγλοι που έμεναν στην Κύπρο και ήξεραν καλά την Ελλάδα. Στρατιωτική θητεία στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις; Εξοντωτική φορολογία; Χρεωκοπία; Ελαττωματική διοίκηση;» (σ. 156)

Προσπίζεται της Βρετανικής τακτικής: *«Αν ήμασταν Ρώσοι ή Γερμανοί το πρόβλημα της Ενώσεως θα ελύετο σε μισή ώρα – με μια σειρά μαζικών δολοφονιών και απελάσεων. Αλλά καμιά δημοκρατία δεν ήταν δυνατόν να ακολουθήσει αυτή τη γραμμή».* (σ.235).

Δεν παραλείπει όμως να εκφραστεί και με τόλμη: *«... αν είμασταν αρκετά τίμιοι για να παραδεχτούμε την ελληνικότητα της Κύπρου απ' την αρχή, ίσως να μην ήταν ποτέ ανάγκη να εγκαταλείψουμε το νησί ή να αγωνιστούμε για δαύτο»* . (σ.243)

Κι όταν ξεσπάει η δράση της Ε.Ο.Κ.Α.: *«Η τρομοκρατία μολύνει τις κανονικές συναλλαγές της ζωής»* (σ.251)

Στην επικείμενη εκτέλεση του Καραολή, αφουγκράζεται το τοπικό αίσθημα: *«Αλλά δεν θα κρεμασθή μόνον ο Καραολής. Ο βαθύς δεσμός ανάμεσά μας τελικά θα σπάση»* (σ.283)

Νιώθει στη ρίζα του το πρόβλημα, καθώς βλέπει τα παιδιά που μέχρι χθες τα δίδασκε να είναι στους δρόμους με μαχητικές διαδηλώσεις ή ακόμα πιο βαθιά χωμένα στον ένοπλο αγώνα, ενώ όταν ακούει την υπηρέτρια του σπιτιού του να ερωτά για το θέμα του Καραολή *«γιατί κάνουν τέτοια πράγματα;»* απαντά αυστηρά πως *«όταν σκοτώνεις πρέπει να πεθαίνεις»*. Και τότε κορυφώνεται το δράμα καθώς η γυναίκα του μεταφέρει όλο τον πόνο, την παράδοση, ίσως και την προκατάληψη ενός Τόπου: *«Όχι για αυτό, όχι για την εκτέλεση. Μα δεν θα δώσουνε στην μάννα του το σώμα του, έτσι λένε. Είναι φριχτή τιμωρία αυτό, κύριε. Γιατί αν δεν κυτάξεις τον αγαπημένο σου νεκρό, δεν θα ανταμωθήτε ποτέ στον άλλο κόσμο* » (σ.291).